

ECONOMIE MONDIALĂ

FORMAREA ECONOMIEI MONDIALE

PREMISELE FORMĂRII ECONOMIEI MONDIALE

- **Dominația proprietății private în forma sa capitalistă.**
- **Schimbul de mărfuri la mare distanță și apariția pieței mondiale.**

ISTORICUL FORMĂRII ECONOMIEI MONDIALE

- **Sfârșitul sec. XV^{-lea} și sec. XVI^{-lea}** – sfera spațială a schimbului de mărfuri se extinde cuprinzând cele mai importante zone de pe glob, inclusiv cele două Americi.
- **Secolul al XVI^{-lea}** – apariția germenilor pieței mondiale. O dată cu crearea marilor manufacturi, economia închisă a cedat locul economiei deschise, orientată către piață.
Olanda a fost țara care a dominat piața mondială în perioada manufacturieră.

ISTORICUL FORMĂRII ECONOMIEI MONDIALE

- **Sfârșitul sec. XVIII^{-lea} și începutul sec. XIX^{-lea} — se produce, ca rezultat al primei revoluții industriale, adevăratul salt al vieții economice la nivel internațional.**

Anglia, țara din care a pornit prima revoluție industrială și care a devenit "atelierul industrial al lumii", a dominat piața mondială în perioada mașinistă.

ISTORICUL FORMĂRII ECONOMIEI MONDIALE

- **Revoluțiile burgheze** duc la formarea statelor naționale și creează condiții pentru apariția **economiilor naționale** ca entități de sine stătătoare. Acestea au oferit un cadru propice generalizării revoluției industriale, imprimând un nou avânt dezvoltării factorilor de producție.
- **Diviziunea internațională a muncii** a generat o explozie a schimbului reciproc de activități la nivel internațional, activitatea economică capătând noi dimensiuni.

CONCEPTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

- **Economia mondială reprezintă acel stadiu al schimbului reciproc de activități, la nivelul căruia este implicată majoritatea agenților economici de pe glob.**

TRĂSĂTURI CARACTERISTICE ECONOMIEI MONDIALE

- 1. Elementele de bază ale economiei mondiale sunt, încă, economiile naționale.**
- 2. Economia mondială este expresia unui sistem de interdependențe.**
- 3. În cadrul economiei mondiale, se remarcă o alternanță a fazelor de expansiune cu cele de recesiune.**
- 4. Economia mondială este eterogenă.**

ECHILIBRUL ECONOMIEI MONDIALE

Într-o abordare sistemică, economia mondială presupune **O STARE DE ECHILIBRU**, de stabilitate, fără de care nu ar putea supraviețui.

ECHILIBRUL ECONOMIEI MONDIALE

Echilibrul economiei mondiale se definește prin:

- **Caracterul relativ** care se manifestă ca o tendință pe termen lung către realizarea unei concordanțe depline între diferitele elemente componente ale sistemului, ceea ce reprezintă o stare ideală, imposibil de atins.
- **Caracterul de tendință** determinat de permanenta interferență între factori cu acțiune contrară.

ECHILIBRUL ECONOMIEI MONDIALE

- **Caracterul dinamic** determinat de trecerea continuă de la o stare de echilibru la alta, superioară, ceea ce conferă întregului sistem o relativă stabilitate, în paralel cu evoluția elementelor componente.
- **Caracterul de autoperfecționare**, fiecare nouă stare de echilibru reprezentând o **calitate superioară** în raport cu cea precedentă. Prin aceasta se asigură progresul atât la nivelul întregului sistem cât și la nivelul fiecărui element component în parte.

PERSPECTIVELE ECONOMIEI MONDIALE

Secolul XXI va modifica, în mare măsură, imaginea actuală a economiei mondiale ca urmare a tendințelor care se manifestă, din ce în ce mai pregnant la nivel economic internațional:

- Tendința de **REGIONALIZARE** a economiei mondiale care va deveni tot mai pregnantă.
- Accentuarea progresivă a **GLOBALIZĂRII** economiei mondiale, refectată prin adâncirea procesului de internaționalizare și dezvoltare a economiei mondiale ca un tot unitar.

Regionalizarea și globalizarea sunt procese economice fundamentale care se completează reciproc.

COMPONENTELE SISTEMULUI ECONOMIEI MONDIALE

Economia mondială reprezintă un sistem alcătuit din:

1. Componente fundamentale:

- economiile naționale;
- societățile transnaționale;
- organizațiile economice interstatale.

2. Elemente derivate (de conexiune):

- diviziunea mondială a muncii;
- relațiile economice internaționale;
- piața mondială.

COMPONENTE FUNDAMENTALE

ECONOMIILE NAȚIONALE

Economia națională se definește ca o entitate rezultată din dezvoltarea schimbului reciproc de activități între membrii unei comunități umane, pe ansamblul teritoriului unui stat național.

TIPOLOGIA ECONOMIILOR NAȚIONALE

Principalele criterii de clasificare a economiilor naționale sunt:

- nivelul de dezvoltare;
- structură;
- potențial;
- participarea la circuitul economic mondial.

TIPOLOGIA ECONOMIILOR NAȚIONALE

1. După nivelul de dezvoltare, în lume există:

- țări dezvoltate (industriale și superindustriale);
- țări în dezvoltare;
- țări subdezvoltate.

2. După structură, există:

- țări industriale;
- țări agrar-industriale;
- țări industrial-agrare;
- țări agrare.

TIPOLOGIA ECONOMIILOR NAȚIONALE

3. După potențial, se cunosc:

- țări cu economii naționale mari și foarte mari;
- țări cu economii naționale mijlocii;
- țări cu economii naționale mici.

4. După participarea la circuitul economic mondial, sunt:

- țări mari exportatoare (importatoare);
- țări creditoare (debitoare);
- țări investitoare (beneficiare de investiții).

SOCIETĂȚILE TRANSNAȚIONALE

- **O societate transnațională este o firmă care și-a extins activitatea economico-financiară dincolo de granițele țării de origine.**
- **O societate transnațională alcătuiește un vast ansamblu la scară internațională, format dintr-o societate principală - firma mamă și un număr de filiale/sucursale, respectiv, de firme dependente de societatea principală, implantate în diferite țări.**

ORGANIZAȚIILE ECONOMICE INTERSTATALE

- **Organizațiile economice interstatale** au luat ființă ca o încercare de răspuns la diferitele probleme cu care statele lumii s-au confruntat pe parcursul timpului.
- **Organizațiile economice interstatale** sunt expresia tendințelor de internaționalizare, integrare economică și globalizare a proceselor economice.
- **Organizațiile interstatale cu vocație universală** au luat ființă atunci când statele lumii au fost confruntate cu probleme globale, de interes general, a căror rezolvare impunea cooperarea întregii comunități internaționale (ONU).

ELEMENTE DERIVATE (DE CONEXIUNE)

DIVIZIUNEA MONDIALĂ A MUNCII

Diviziunea mondială a muncii reprezintă expresia sintetică a tendințelor de specializare a agenților economici în vederea participării la circuitul economic mondial.

RELAȚIILE ECONOMICE INTERNAȚIONALE

Relațiile economice internaționale reprezintă legăturile dintre economiile naționale, dintre agenții (operatorii) economici de pe glob, legături care se formează în virtutea diviziunii mondiale a muncii.

PIAȚA MONDIALĂ

Piața mondială reprezintă ansamblul tranzacțiilor care au loc între agenții economici de pe întreg globul pământesc.

ORDINEA ECONOMICĂ MONDIALĂ

Ordinea economică mondială reprezintă modul de dispunere și de organizare, în timp și spațiu, a elementelor economiei mondiale.

ECONOMIA ȚĂRILOR DEZVOLTATE

Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)

- În rândul țărilor dezvoltate grupate în **Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)** cu sediul la Paris, înființată în anul 1961, sunt incluse oficial **30 de state**. Cele mai multe sunt țări europene, respectiv 23. Restul țărilor dezvoltate se repartizează geografic astfel: SUA și Canada în America de Nord, Japonia și Coreea de Sud în Asia, Australia și Noua Zeelandă în Oceania și Mexic în America Latină.
- În prezent, OCDE a inițiat discuții cu **cinci state**, respectiv: Chile, Estonia, Israel, Rusia și Slovenia, în vederea includerii acestora în cadrul acestei organizații.

- **Scopul OCDE** este acela de a formula, coordona și promova politici destinate să încurajeze creșterea economică și să mențină stabilitatea financiară a țărilor membre.
- Totodată, OCDE stimulează și armonizează eforturile membrilor săi pentru acordarea de asistență financiară și tehnică țărilor în curs de dezvoltare.
- De asemenea, OCDE este preocupată de stimularea comerțului internațional pe baze nediscriminatorii.

GRUPUL CELOR 7 (8)

- **Grupul celor 7** al marilor puteri industrializate este format din: Statele Unite ale Americii, Japonia, Germania, Franța, Marea Britanie, Italia și Canada.
- Din luna iunie a anului 2002, în grupul marilor țări industrializate a fost inclusă și Rusia trecându-se, astfel, la **Grupul celor 8**.

- **Scopul** urmărit de membrii Grupului celor 7(8) este **coordonarea politicilor macroeconomice** și, în mod special, a **politicilor ratelor de schimb între țările membre.**
- **Țările membre** ale Grupului celor 7 (8) sunt cele mai puternice țări din lume, ele fiind acelea care determină raportul de forțe pe plan internațional, ordinea economică mondială.

POLITICA ECONOMICĂ ÎN ȚĂRILE DEZVOLTATE

POLITICA BUGETARĂ

- **POLITICA BUGETARĂ** reprezintă acțiunea Statului prin intermediul bugetului său.
- Această acțiune se produce prin combinarea politicii fiscale cu politica de cheltuieli guvernamentale și de fixare a unui anumit nivel al deficitului public.
- Gestiunea bugetului public este considerată cel mai important mijloc de care dispune Statul pentru a influența conjunctura economică în diferitele ei faze.

- **VENITURILOR BUGETARE** provin din impozitele și taxele fiscale (peste 90%), percepute de la persoane fizice sau de la societăți.
- Există mai multe **categorii de impozite**:
 - pe consum (TVA, taxe vamale);
 - pe venit (al persoanelor fizice, al firmelor);
 - pe avere.
- După **maniera de percepere** există:
 - impozite directe;
 - impozite indirecte, încorporate în prețul de vânzare.

CHELTUIELILE BUGETARE, în principal, privesc:

- sectorul social (sănătate, indemnizații de șomaj etc.);
- educația;
- cultura;
- apărarea;
- măsuri de stimulare a economiei (dezvoltarea infrastructurii, ajutor acordat zonelor defavorizate) etc.

EXECUȚIA BUGETULUI incumbă (revine), în principal, guvernelor și **TEZAUROLUI PUBLIC**.

- **TEZAUROL PUBLIC** este instrumentul de politică bugetară al guvernului.
- În contul său curent de la Banca Centrală sunt vărsate toate veniturile bugetului.
- Tezaurul public finanțează cheltuielile Statului, asigură ajustarea veniturilor și cheltuielilor, precum și operațiuni de trezorerie, cum ar fi amortizarea datoriei publice.

POLITICA MONETARĂ

POLITICA MONETARĂ constă în acțiunea asupra ofertei de monedă sau a ratei dobânzii în scopul stabilizării macroeconomice.

- **CONTROLUL MASEI MONETARE SAU AL RATEI DOBÂNZII** urmărește stimularea creșterii economice, stabilitatea prețurilor, reducerea ratei inflației, astfel încât să se ajungă la utilizarea cât mai completă a factorului muncă, la echilibrul balanței de plăți externe.
- **BANCA CENTRALĂ** este principala autoritate monetară a unei țări și are rolul de a elabora și aplica politicile monetare ale țării respective.
- **INSTRUMENTELE POLITICII MONETARE sunt:**
 - operațiunile pe piața deschisă (open market operations);
 - acțiunea Băncii Centrale asupra rezervelor obligatorii ale băncilor comerciale;
 - modificarea ratei dobânzii;
 - operațiunile cu devize.

POLITICA COMERCIALĂ

POLITICA COMERCIALĂ a unui stat reprezintă totalitatea instrumentelor utilizate de către acesta pentru reglementarea relațiilor sale comerciale externe.

SCOPUL FUNDAMENTAL al politicii comerciale este de a asigura realizarea echilibrului optim la nivelul schimburilor comerciale cu alte țări și o înscriere favorabilă în diviziunea internațională a muncii, astfel încât ele să sprijine dezvoltarea economică a țării respective și creșterea bunăstării economice și sociale a populației acesteia (a producătorilor și a consumatorilor).

Ansamblul de măsuri definit de politica comercială se poate structura pe trei grupe:

- măsuri de politică tarifară (vamală);
- măsuri de politică netarifară;
- măsuri de promovare și stimulare a exporturilor.

TIPURI DE POLITICI COMERCIALE

- Politicile comerciale favorabile liberului schimb.
- Politicile comerciale protecționiste.
- Politica comercială strategică.

SOCIETĂȚILE TRANSNAȚIONALE (STN)

- Apariția, dezvoltarea și expansiunea **SOCIETĂȚILOR TRANSNAȚIONALE** a fost determinată de:
 - accentuarea fără precedent a interdependențelor dintre state;
 - deschiderea piețelor din ultimele decenii ale secolului trecut.

- **SOCIETĂȚILE TRANSNAȚIONALE**, la rândul lor, amplifică procesul de globalizare a economiei mondiale.

MODALITĂȚI DE IMPLANTARE

Modalitățile concrete de implantare a investițiilor externe îmbracă o multitudine de forme, de la o participare minoră la capital, până la deținerea integrală a capitalului unei filiale.

- Cazul cel mai frecvent este cel în care se pornește de la o participație la capital inițial minoritară care se transformă într-o participație majoritară, chiar integrală.
- Penetrarea inițială a unei firme străine în scopul studierii și cunoașterii pieței locale. Dacă perspectivele se anunță atrăgătoare, se solicită o majorare a capitalului, STN preluând controlul asupra întreprinderii prin cumpărarea de titluri de valoare. Există cazuri în care STN practică o politică strictă de participații minoritare în vederea reducerii riscului naționalizării.

MODALITĂȚI DE IMPLANTARE

- Cumpărare a unor societăți deja în funcțiune ceea ce permite economisirea de timp și bani.
- Crearea unor **societăți comune cu reprezentanții statului gazdă** (mixed joint ventures), care constau într-o asociere între una sau mai multe societăți străine cu o firmă de stat autohtonă în condiții aproximativ egale.
- Crearea **societăților conjugate** (joint international business ventures). Acestea sunt rezultatul unui contract în care țara gazdă obține recunoașterea aportului său propriu (resurse naturale, mână de lucru, capital) de către firma străină, care aparține, în general unei țări dezvoltate.
- Cazul cel mai puțin frecvent este cel în care societatea-mamă creează o filială pe loc gol (green field investment).

PIAȚA SOCIETĂȚILOR TRANSNAȚIONALE

- **SOCIETĂȚILE TRANSNAȚIONALE** tind să-și lărgescă continuu sfera de dominație atât în interiorul țării de origine cât și pe piața internațională.
- **SOCIETĂȚILE TRANSNAȚIONALE** se manifestă concomitent în **trei spații economice**:
 1. **Spațiul național**, în care se manifestă societatea-mamă.
 2. **Spațiul străin**, respectiv țara gazdă - în care se manifestă filialele.
 3. **Spațiul internațional**, în care se produc schimburile dintre filiale sau dintre acestea și restul lumii.

STRUCTURI TRANSNAȚIONALE

- După orientarea investițiilor de capital se disting două tipuri de structuri:
 1. **Structura introvertită**, care presupune o activitate orientată prioritar spre interior. Pe termen lung, investițiile efectuate în țara de origine le depășesc ca volum pe cele externe. Este cazul STN cu sediul în țările dezvoltate mari: General Electric, Toyota, Hitachi, Renault, Fiat etc.
 2. **Structura extravertită** în care accentul este pus pe activitatea externă. Această structură este caracteristică STN cu sediul în țările dezvoltate mici: Nestle, Electrolux, Philips.

MANAGEMENTUL STN

- **MANAGEMENTUL INTERNAȚIONAL** reprezintă managementul firmei la scară internațională și are rolul de a menține organizația într-o stare de echilibru dinamic în cadrul mediului global.

CONSECINȚELE EXPANSIUNII SOCIETĂȚILOR TRANȘNAȚIONALE

- **A. Apariția și expansiunea STN a dus la adâncirea concurenței pe piața mondială și la apariția unor noi forme ale acesteia:**
 - **Concurența dintre filialele firmelor străine și marile firme autohtone** este deosebit de puternică. Primele încearcă să câștige o poziție, iar ultimele să-și apere poziția deja câștigată pe piață. În general, filialele STN dețin avantaje concretizate în avansul tehnologic, abilități manageriale și potențial financiar.
 - **Concurența dintre filialele diferitelor societăți transnaționale.** Filialele STN folosesc, în lupta generată de concurență tactică dintre cele mai agresive, mai ales atunci când se întâlnesc în aceeași țară sau zonă..

CONSECINȚELE EXPANSIUNII SOCIETĂȚILOR TRANȘNAȚIONALE

- **B. Relația STN-stat-națiune** este percepută, în multe cazuri, ca o amenințare la adresa celui din urmă.
- Este evident că STN sunt orientate spre piața mondială și nu spre cea națională, dar oricât de mare este gradul de transnaționalizare al unei companii, ea își desfășoară activitatea pe teritorii care aparțin statelor-națiune, ceea ce impune întreținerea unor relații corespunzătoare atât cu țara sa de origine cât și cu țările gazdă ale filialelor sale în ciuda temerii că STN nu vor acționa în folosul națiunii și că vor ajunge să ignore legile naționale.

CONSECINȚELE EXPANSIUNII SOCIETĂȚILOR TRANȘNAȚIONALE

- **C. Relațiile STN cu țara sa de origine apar ca relații între parteneri.**
- Se întâmplă, totuși, ca statul de origine să intervină, dacă este cazul, pentru a tempera politica economică agresivă a vreunei firme. Relațiile dintre statul american și corporațiile americane constau, în esența lor în faptul că statul încurajează expansiunea externă a marilor firme americane, care, la rândul lor susțin interesele statului american. Aceleași tip de relații STN-țară de origine întâlnim și în Europa și în alte zone ale lumii.

CONSECINȚELE EXPANSIUNII SOCIETĂȚILOR TRANȘNAȚIONALE

- **D. Relațiile dintre STN și statele gazdă** sunt diferite în funcție de gradul de dezvoltare al acestora:
 - **Relația STN - țări gazdă dezvoltate** nu poate fi considerată apriori defavorabilă celor din urmă. În această relație este foarte importantă capacitatea statală superioară a țărilor gazdă dezvoltate de a reacționa în interes propriu. În țările dezvoltate, datorită facilităților existente și a posibilităților ridicate de profit concurența între investitorii străini este foarte mare, lucru încurajat de statele gazdă.
 - **Relația STN - țări gazdă în dezvoltare** trebuie privită prin prisma faptului că în aceste țări capacitatea statală de reacție este relativ redusă. În general, se poate aprecia că dezavantajul țărilor în dezvoltare nu este dat de prezența, ci de absența STN-urilor. Pe baza unor eforturi reciproce, se poate ajunge la situația în care STN să grăbească dezvoltarea țărilor în cauză și, în același timp, să obțină profituri corespunzătoare.

UNIUNEA EUROPEANĂ

STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE SUNT:

Austria, Bulgaria, Belgia, Cehia, Cipru,
Danemarca, Estonia, Franța, Finlanda,
Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Letonia,
Lituania, Luxemburg, Malta, Marea
Britanie, Olanda, Polonia, Portugalia,
România, Slovacia, Slovenia, Spania,
Suedia, Ungaria.

■ **UNIUNEA EUROPEANĂ** de astăzi este rezultatul unui îndelung proces de integrare economică interstatală.

■ Cauze interne ale integrării economice europene:

- Omogenitatea economică a țărilor din Europa de Vest.
- Dorința de a forma o piață unică de mari dimensiuni care să permită libera circulație a capitalurilor, bunurilor, serviciilor și persoanelor.
- Potențial economic și politic ridicat.
- Voință polițiăe puternică.

■ Cauze externe ale integrării economice europene:

- Amenințarea politico-economică care venea din partea colosul sovietic (URSS) unul din polii de putere mondiali.
- Avântul economic al Statelor Unite ale Americii, celălalt pol de putere mondial, care exercita presiuni economice concurențiale asupra țărilor vest europene vizibil slăbite economic după război.

- **MISIUNEA DE BAZA** a Uniunii Europene este aceea de a organiza relațiile dintre statele membre și între popoarele acestora, într-o manieră coerentă, având drept suport **solidaritatea**.
- **OBIECTIVELE PRINCIPALE** ale Uniunii Europene sunt:
 - promovarea progresului economic (piața și moneda unică) și social;
 - afirmarea identității europene pe scena internațională;
 - instituirea cetățeniei europene (care nu înlocuiește cetățenia națională dar o completează) prin conferirea unui număr de drepturi civile și politice cetățenilor europeni;
 - dezvoltarea unei zone de libertate, securitate și justiție;
 - consolidarea dreptului comunitar.
- Uniunea Europeană, întemeiată pe un permanent dialog între interesele naționale și interesele comune, **respectă diversitatea națională dar afirmă, totodată, o IDENTITATE PROPRIE UNIUNII.**
- Dispariția antagonismului Est-Vest este o victorie a spiritului european pe care se fundamentează construcția unui nou continent.

FAZELE ISTORICE ALE FORMĂRII UNIUNII EUROPENE

- **TRATATUL DE LA PARIS (1951)** prin care s-au pus bazele **Comunității Europene a Oțelului și Cărbuneliăui (CECO)**. CECO avut ca scop crearea unei piețe comune a cărbunelui și oțelului între cele șase state care furnizau, împreună, cea mai mare producție din Europa de Vest de cărbune și oțel.

- **TRATATUL DE LA ROMA (1957)**, prin care s-a constituit **Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euratom)**. De asemenea, Tratatul de la Roma:
 - a prevăzut stabilirea unei uniuni vamale în cursul unei perioada de tranziție;
 - a pus bazele liberei circulații a mărfurilor, a persoanelor, a capitalurilor și a serviciilor;
 - a determinat un anumit grad de coordonare a politicilor macroeconomice;
 - a definit o politică europeană comună în sectoare ca: agricultura, relațiile comerciale externe, pescuitul și transporturile cu posibile dezvoltări în alte sectoare de activitate.

- Ideea de uniune europeană, și în primul rând succesele substanțiale obținute în plan economic au dus la **lărgirea** rapidă a CEE.
- în 1973, s-a format "**Europa celor nouă**" prin aderarea a trei țări: Danemarca, Marea Britanie și Irlanda;
- în 1981 ia naștere "**Europa celor zece**" prin intrarea efectivă în CEE a Greciei;
- în 1986 se vorbește despre "**Europa celor doisprezece**" ca urmare a aderării Spaniei și Portugaliei;
- Adoptarea **Actului Unic European** în 1986, la Luxemburg. Acest Act marchează decizia de a crea "marea piață unică europeană" și relansează procesul de integrare vest-europeană.

- **TRATATUL DE LA MAASTRICHT (1993)**, marchează consolidarea procesului de integrare europeană. Comunitățile Economice Europene capătă oficial denumirea de **Uniune Europeană**. Noul Tratat stabilește drept principal obiectiv economic **trecerea la Uniunea Monetară** prin adoptarea unei monede unice și a unor parități fixe și irevocabile.
- La 1 ianuarie 1995, devin membre ale Uniunii Europene Austria, Finlanda și Suedia. Se vorbește acum de "**Europa celor cincisprezece**"
- **TRATATUL DE LA AMSTERDAM (1997)**, adâncirea și lărgire, în continuare, a integrării interstatale, cu un accent sporit pe problemele sociale. În același an, Consiliul European adoptă la Luxemburg, Pactul de stabilitate menit să stea la baza coordonării măsurilor destinate realizării **Uniunii Economice și Monetare**

- **Lansarea oficială a monedei unice europene (EURO).** - 1 ianuarie 1999.
- Între 1 ianuarie 1999 - 1 ianuarie 2002, **EURO a coexistat cu monedele naționale** a 11 țări europene, care au aderat la zona EURO, la parități fixe și irevocabile.
- La 1 martie 2002 monedele naționale au fost retrase din circulație, **EURO rămând singura monedă** a țărilor care au aderat la moneda unică (Marea Britanie, Danemarca și Suedia, deși îndeplineau criteriile de convergență și-au amânat aderarea la moneda unică, în timp ce Grecia, deși a dorit să adere, nu a îndeplinit criteriile). Ulterior, au aderat la zona EURO: Grecia (2001), Slovenia (2007), Cipru și Malta (2008), Slovacia (2009).
- Astăzi, EURO înregistrează **evoluții spectaculoase** în raport cu principalele valute forte de pe piața mondială.

- La 1 mai 2004, Uniunea Europeană s-a mărit cu încă zece state: Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Letonia, Lituania, Estonia, Malta, Cipru. Se vorbește acum de "**Europa celor douăzeci și cinci**".
- România și Bulgaria devin membre ale Uniunii Europene la 1 ianuarie 2007 creeându-se astfel, "**Europa celor douăzeci și șapte**".
- La 13 decembrie 2007, liderii Uniunii Europene au semnat **TRATATUL DE LA LISABONA** încheind astfel mai mulți ani de negocieri pe tema aspectelor instituționale ale Uniunii Europene. Tratatul a fost ratificat în luna decembrie 2009.

INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE

- Uniunea Europeană se caracterizează printr-un **sistem instituțional original**, care o diferențiază de alte organizații internaționale. Statele Uniunii Europene au consimțit să delege o parte din suveranitatea lor unor organisme independente, care reprezintă, totodată, interese comune, specifice Uniunii, fiind legate între ele prin raporturi de complementaritate ce condiționează procesul decizional.

CONSILIUL EUROPEAN

- Consiliul European a fost creat la 10 decembrie 1974.
- Consiliul European are rolul de a stabili liniile politice generale ale Uniunii Europene ca și obiectivele cele mai importante care stau în fața acesteia pe termen scurt și lung. De asemenea, Consiliul European joacă un rol esențial în orientarea politicii externe și de securitate a Uniunii și în armonizarea pozițiilor diplomatice ale statelor membre.
- În acest organism reprezentarea țărilor este asigurată la cel mai înalt nivel, respectiv, la nivelul șefilor de state și de guverne, care sunt asistați de miniștrii de externe. Din Consiliul European mai fac parte președintele Comisiei Europene și un vice-președinte al acesteia.
- Consiliul European se întrunește de cel puțin două ori pe an. Președinția lui se asigură pe baza principiului rotației care se face o dată la șase luni. Nu ia decizii obligatorii din punct de vedere juridic.

CONSILIUL DE MINIȘTRI EUROPEAN

- Consiliul de Miniștri European este principala instituție cu putere de decizie din cadrul Uniunii Europene.
- Consiliul de Miniștri European reunește miniștrii din toate țările membre, titulari de portofoliu, funcție de subiectul înscris pe ordinea de zi: afaceri externe, agricultură, industrie, transporturi, mediu înconjurător etc. Consiliul are un președinte ales la fiecare șase luni.
- Reuniunile Consiliului de Miniștri sunt pregătite de Comitetul Reprezentanților permanenți, format din tehnocrați.
- Adoptarea deciziilor în Consiliu se face cu unanimitate sau majoritate calificată. Numărul de voturi alocate statelor membre diferă de la o țară la alta. Fiecărui stat i se acordă un vot ponderat funcție de potențialul economic și demografic. Nici o țară membră nu are drept de veto.
- Consiliul stabilește în fiecare an proiectul de buget al UE și-l transmite Parlamentului European. Sediul Consiliului de Miniștri European se află la Bruxelles.

COMISIA EUROPEANĂ

- Comisia Europeană constituie **organul executiv** al Uniunii Europene.
- Comisia Europeană face propuneri Consiliului de Miniștri privind îmbunătățirea politicilor comunitare și tot ea pune în aplicare deciziile luate. Comisia poate face recomandări și emite avize către statele membre. Ea are putere de control în legătură cu respectarea legislației comunitare și forță de decizie în administrarea programelor și fondurilor Uniunii Europene.
- Fiecare membru al Comisiei, numit de un guvern național, devine „comisar”, respectiv titularul unui anumit portofoliu.
- Fiecare stat membru este reprezentat la nivelul Comisiei în funcție de mărimea sa.
- Din anul 1995, mandatul Comisiei Europene a fost extins la 5 ani, pentru a coincide cu cel al Parlamentului European. Sediul Comisiei Europene se află la Bruxelles.

PARLAMENTUL EUROPEAN

- Parlamentul European reprezintă forumul de dezbateri al Uniunii Europene.
- Membrii săi sunt aleși prin vot direct, la fiecare 5 ani, de către cetățenii statelor membre. Fiecare stat este reprezentat în funcție de mărimea teritoriului său. Membrii parlamentului European sunt grupați după apartenența de partid, nu după apartenența națională.
- Astăzi Parlamentul European are competențe mult sporite, astfel:
 - participă la procesul legislativ împreună cu Consiliul de Miniștri;
 - controlează activitatea Comisiei Europene;
 - poate interpela Consiliul de Miniștri;
 - aprobă acordurile internaționale ale UE;
 - controlează bugetul comunitar, împreună cu Consiliul de Miniștri;
 - monitorizează aplicarea politicilor comunitare pe baza informațiilor Curții de Conturi.

ȚĂRILE ÎN DEZVOLTARE

- Țările în dezvoltare formează majoritatea țărilor lumii, cuprind 77% din populația globului pământesc, dar contribuie cu doar 15% la formarea venitului mondial. Grupul țărilor în dezvoltare este foarte eterogen, alături de țări foarte sărace, se întâlnesc țări mult mai bogate care acced la statutul de țară dezvoltată.

Trăsături comune țărilor în dezvoltare:

- Nivelul scăzut al venitului pe locuitor.
- Procentul scăzut de angajare a forței de muncă în industria prelucrătoare.
- Productivitatea scăzută în toate sectoarele, în primul rând în agricultură.
- Exportul orientat, în cea mai mare măsură, pe produse primare etc.

Diferențe esențiale între țările în dezvoltare

- Țări intens populate sau nu.
- Țări cu suprafață geografică mare sau nu.
- Țări care au fost colonii (cele mai multe) sau nu.
- Țări democratice sau țări cu regimuri totalitare, cele mai multe dintre țările în dezvoltare, situându-se, însă, undeva între aceste două categorii.
- Țări cu creșteri economice rapide sau dimpotrivă.
- Țări în dezvoltare care au înregistrat, în ultimele decenii, realizări importante în domeniul modernizării și creșterii performanțelor economice și țări în dezvoltare care au regresat economic.

Din punct de vedere geografic, țările în dezvoltare sunt grupate în șase regiuni:

- Asia de Est și Pacific (24 de țări).
- Europa și Asia Centrală (27 de țări).
- America Latină și Caraibe (32 de țări).
- Orientul Mijlociu și Africa de Nord (14 de țări).
- Asia de Sud (8 țări).
- Africa subsahariană (48 de țări)

În funcție de **venitul pe locuitor***, se întâlnesc **trei categorii de țări**:

1. Țări cu **venituri reduse**, considerate și cele mai sărace țări (59 de țări).
2. Țări cu **venituri medii**, aici se întâlnesc două subgrupe:
 - Țări cu venituri sub medie (54 de țări).
 - Țări cu venituri sub peste medie (40 de țări).
3. Țări cu **venituri ridicate** (55 de țări).

**) Țările cu venituri scăzute sunt cele care au un venit mai mic de 825 USD pe cap de locuitor, cele cu venituri medii, între 826 și 10066 USD pe cap de locuitor, iar țările cu venituri ridicate au peste 10066 USD pe cap de locuitor, conform BM.*

Luând în considerare **gradul de îndatorare***,
întâlnim **patru categorii de țări:**

1. **Țări sever îndatorate** (52 de țări).

2. **Țări moderat îndatorate** (39 de țări).

3. **Țări puțin îndatorate** (45 de țări).

4. **Țări neclasificate** (țările dezvoltate).

**) Gradul de îndatorare vizează povara datoriei externe pe care țările în dezvoltare o au față de creditorii internaționali (instituții internaționale, guverne sau bănci comerciale). Acest criteriu este privit prin prisma a doi indicatori: serviciul datoriei externe raportat la venitul național și serviciul datoriei externe raportat la valoarea exporturilor.*

CHINA

- **CHINA**, țară care se situează pe primul loc în rândul țărilor în dezvoltare, are cea mai mare populație de pe glob, peste 1,3 miliarde de locuitori și un PIB total de 4326,2 miliarde USD*) (2008).
- Țară cu regim comunist, China manifestă o oarecare deschidere către economia de piață. În acest sens punându-se un accent deosebit pe dezvoltarea **zonelor economice speciale**. Trebuie subliniat că promovarea regulilor pieței libere nu s-a făcut pe întreg teritoriul țării, ci numai în aceste enclave.

*) Sursa: WB

- Un rol important în dezvoltarea economică a Chinei l-a avut și retrocedarea Hong-Kong-ului, în anul 1997. Acest teritoriu are, pentru o perioadă de 50 de ani, statut de Regiune Autonomă Specială.
- **China este cea mai puternică dintre țările în dezvoltare**, având performanțe comparabile cu cele ale unor țări dezvoltate mari. Cu toate acestea, decalajul de potențial economic față de o țară ca Statele Unite este uriaș.

BRAZILIA

- **BRAZILIA**, inclusă, după criteriile ONUDI, în categoria țărilor în dezvoltare cu **orientare industrială**, este o țară cu o industrie relativ dezvoltată, o mare putere agricolă (principalul producător mondial de cafea). Potențialul său în resurse naturale și energetice este enorm. În anul 1996, Brazilia era considerată a opta putere economică mondială.
- Brazilia s-a dezvoltat prin cicluri succesive de exploatare, cu predilecție a unei anumite materii prime, în vederea exportului. Această țară a urmat o linie proprie de dezvoltare, orientată spre exporturi, atât în domeniul industrial, cât și în cel agricol.

- În Brazilia, rolul statului este foarte important, acesta controlează o mare parte a aparatului productiv și a celui bancar, circa jumătate din investiții provin de la stat.
- Brazilia s-a orientat cu precădere spre creșterea productivității în detrimentul echității sociale. Deși a realizat o creștere economică substanțială, Brazilia nu s-a orientat și spre o dezvoltare umană corespunzătoare, ceea ce a dus la convulsii sociale și la declin economic. În conformitate cu datele publicate de Banca Mondială, PIB-ul acestei țări s-a situat, în anul 2008, la un nivel de 1612,5 mld. USD.

INDIA

- **INDIA** face parte din rândul țărilor în dezvoltare mari, cu **orientare primară**.
- În perioada 1951-1990, conform așa-numitului socialism indian, etatismul și dirijismul au caracterizat evoluția țării. Performanțele cele mai notabile s-au realizat în agricultură, India devenind exportatoare netă de produse agricole. Industria este, cu mici excepții, necompetitivă.

- După 1990 s-a trecut la o reformă menită să încurajeze sectorul privat și investițiile străine. Măsurile de politică economică urmăresc să redea pieței rolul de regulator al economiei. Obstacole importante în calea reformei sunt conservatorismul, extremismele etnice și religioase. India se bucură, totuși, de un număr apreciabil de cadre cu studii superioare cu înaltă calificare, specializate cu succes în special în software.
- În anul 2008, Banca Mondială publică pentru India un nivel al PIB-ului de 1217,5 mld. USD.

■ Deși cele mai multe țări în dezvoltare au un PIB redus pe locuitor, **tendința generală este aceea de progres, de la un nivel inferior la altul superior**, cea mai mare parte a acestora aflându-se într-un plin proces de transformare și dezvoltare, de tranziție către o economie de piață funcțională.

- O trăsătură importantă a țărilor în dezvoltare constă în faptul că ele se sprijină în mare măsură pe intrările de capital străin pentru finanțarea investițiilor interne.

Fluxurile financiare către țările în dezvoltare au o **structură diversificată**. Ponderea cea mai ridicată o dețin fluxurile de investiții care provin din țările dezvoltate, cu economie de piață.

Structura fluxurilor financiare către țările în dezvoltare

Total resurse:

- Fluxurile în condiții de favoare:
 - ❖ A. Ajutor public pentru dezvoltare
 - ✓ *bilateral*
 - ✓ *Multilateral*
 - ❖ B. Donații private

■ Resurse furnizate în condiții de piață:

❖ A. Din sectorul public

- *bilaterale*
- *credite la export*
- *alte fluxuri publice*
- *Multilaterale*

❖ B. Din sectorul privat

- *investiții directe și de portofoliu*
- *împrumuturi bancare*
- *obligațiuni*

- **La nivelul resurselor furnizate în condiții de piață se constată creșterea rapidă a importanței împrumuturilor acordate de băncile comerciale trans-naționale. Acest fenomen se află la baza declanșării crizei datoriei externe a țărilor în dezvoltare.**

- **Investițiile directe externe de capital** fac parte din categoria fluxurilor financiare necreatoare de datorie. Ele reprezintă, în prezent, **principala sursă de finanțare internațională a țărilor în dezvoltare și în tranziție.**
- În majoritatea cazurilor, aceste investiții urmăresc exploatarea unei resurse locale, abundente sau avantajoase, în vederea satisfacerii cererii de pe piața mondială și a obținerii unui profit.

- Tot din categoria resurselor externe acordate țărilor în dezvoltare, în condiții de piață fac parte și **Creditele la export.**
- **Scopul** lor nu este stimularea țărilor sărace, ci promovarea exporturilor țărilor bogate. În general, dobânzile percepute pentru astfel de credite sunt superioare dobânzilor practicate pe piață, în plus, țările în dezvoltare se văd obligate să plătească pentru echipamentele importate prețuri care, de multe ori, depășesc prețurile mondiale.

- **Emiterea de obligațiuni**, această formă de împrumut pe piețele internaționale de capital, este foarte puțin utilizată, țările în dezvoltare nefiind considerate suficient de solvabile pe piața obligațiunilor pentru a putea efectua plasamente importante. Totuși, emisiunile de obligațiuni reprezintă un sistem de finanțare a dezvoltării preferabil împrumuturilor bancare, corespunzând în măsură mai mare nevoilor de finanțare pe termen mediu și lung.

- Țările în dezvoltare se împrumută adeseori la **Fondul Monetar Internațional (FMI)** și la **Banca Mondială (BM)**, precum și de la **guvernele altor țări**. Astfel de împrumuturi se fac la dobânzi sub nivelul pieței.

Finanțările financiare mai pot fi grupate în:

- **finanțări financiare**, care se rambursează împreună cu dobânda, indiferent de starea economică a țării care s-a împrumutat, cum sunt: creditele bancare, obligațiunile și împrumuturile oficiale;
- **finanțări nefinanciare**, respectiv investiții de portofoliu sau investiții directe, care se recuperează în funcție de randamentul investiției.

Asistența financiară externă are două categorii de **efecte** asupra creșterii economice:

- **Efect amplificator** - generat de utilizarea resurselor externe atrase.
- **Efect limitativ** - produs de diminuarea resurselor interne, ca urmare a rambursării creditelor care au generat efectul amplificator, cât și a dobânzilor la aceste credite.

- Rezultă că numai o parte a fluxurilor de capital către țările în dezvoltare a prezentat un ajutor financiar efectiv.
- În cele din urmă s-a produs o inversare a fluxurilor financiare internaționale, ieșirile nete de capital din țările în dezvoltare către țările dezvoltate fiind tot mai evidente.

DATORIA EXTERNĂ A ȚĂRILOR ÎN DEZVOLTARE

Guvernele țărilor în dezvoltare sunt responsabile pentru rambursarea împrumuturilor sub formă de obligațiuni, credite bancare sau împrumuturi oficiale. Ele răspund, de asemenea, de rambursarea creditelor financiare care au fost garantate guvernamental.

**Datoria oficială plus datoria privată
reprezintă gradul total de îndatorare a
țării față de exterior.**